

LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS

Informatīvais biļetens Nr 18 (2015.g.)

OFICIĀLI

VALDES PĀRSKATS PAR LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS DARBU 2014.GADĀ

Pārskata periodā kopš iepriekšējās pilnsapulces ir pagājis gads. Šajā laikā noturētas 4 valdes sēdes, kurās izskatīti aktuālie Asociācijas (biedrības) darba jautājumi. Pagājušais gads bija īpaši nozīmīgs statistiķiem, jo bija Vispasaules Statistikas gads. Tradicionāli, ka vairāki valdes locekļi bija aktīvi, it īpaši Edmunds Vaskis, Anita Švarckopfa, Juris Krūmiņš, Aija Žīgure, Jānis Lapiņš, Inta Ciemiņa, Jānis Misiņš, Anda Vītiņa. Īpašs paldies par ļoti lielu organizatorisku atbalstu Dacei Deinatei, Gunai Graudiņai, Salvim Staģim, Pēterim Veģim, Uldim Aināram un Mārtiņam Libertam.

Ir paties prieks un lepnums, ka mūsu asociācijas biedri ir saņēmuši augstus apbalvojumus: Juris Krūmiņš – Latvijas Augstskolu profesoru asociācijas balvu; Biruta Sloka – Ministru kabineta Atzinības rakstu.

Uz pilnsapulci atkal ir sagatavots informatīvais biļetens, kura izveidē īpaši nopelni ir Edmundam Vaskim un Pēterim Veģim sadarbībā ar Salvi Staģi.

Ir izstrādāta un aktivizēta Latvijas statistiķu asociācijas (LSA) mājas lapa, kuras izveidē īpaši lielu darbu ieguldīja Dace Deinate, Uldis Ainārs, Edmunds Vaskis un citi kolēģi no CSP.

Tradicionāli, gan valdes sēdēs, gan arī visā Asociācijas darbībā zināma vērība tika veltīta, lai turpinātos tematiskie lasījumi par aktuāliem statistikas teorētiskajiem un prakses jautājumiem. Aktīva sadarbība tika turpināta ar divām doktorantūras skolām. Par tematiskajiem lasījumiem informācija nosūtīta gan Centrālās statistikas pārvaldes darbiniekiem, gan Latvijas augstskolu mācībspēkiem, doktorantiem un citiem studentiem. Īpaši interesanta bija Eiropas Komisijas Latvijā pārstāvniecības vadītājas un bijušās Eiropas Statistikas biroja (*Eurostat*) departamenta direktores Innas Šteinbukas organizētā tikšanās ar *Eurostat* augsta līmeņa pārstāvjiem, kuri vadīja speciālu semināru par *Eurostat* aktualitātēm informācijas sagatavošanā. Semināra materiāli izplatīti LSA biedriem, augstskolu docētājiem un doktorantiem, ir saņemtas daudzas pateicības par šiem vērtīgajiem materiāliem.

Ir izsludināts jauno censoņu (studentu, jauno zinātnieku un praktiķu) zinātnisko darbu konkurss, konkursa komisija akadēmiķa Pētera Zvidriņa vadībā ļoti rūpīgi sagatavoja konkursa dokumentus. Mums liels prieks, ka Latvijas Statistikas asociāciju ir atbalstījis sponsors (privātpersona), kas ziedojumu atvēlēja jauno statistiķu atbalstam. Līdzekļi tiks izmantoti jauno censoņu zinātnisko darbu konkursa uzvarētāju balvām (apstiprināts konkursa nolikumā), kas vērstas uz tālāko jauno cilvēku profesionālo izaugsmi statistikas zināšanu un izmantošanas iemaņu jomā.

Turpinājās darbs pie zinātnisko publikāciju sagatavošanas un publicēšanas gan Latvijā gan ārpus tās robežām. Notiek laba sadarbība ar Lietuvas un Igaunijas statistiķiem, kur nozīmīgākā ir zinātnisko publikāciju iespējas un kolēģu darba aktualitāšu apzināšana. Turpināta arī ilggadējā sadarbība ar Zviedrijas, Somijas, Norvēģijas, Vācijas, Lielbritānijas, Krievijas, Ungārijas, Baltkrievijas statistiķiem, no kuriem īpaši jāatzīmē profesors Gunārs Kuldorfs no Zviedrijas. Turpinās labā sadarbība ar Amerikas Statistiķu asociāciju.

Starptautisko zinātnisko konferenču organizēšana Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātē notiek sadarbībā ar LSA, pagājušajā gadā tika organizēta kārtējā starptautiskā zinātniskā konference, kurā dažādās sekcijās piedalījās vairāki asociācijas biedri, konferences rakstu krājumi ir iekļauti Thomson Reuters Web of Science datu bāzē, pie katra raksta parādās arī LSA kā konferences līdzorganizētāja vārds.

Valdes sēdēs apspriesti jautājumi par efektīvāku asociācijas biedru darba organizēšanu. Viens no tiem ir ikgadējo LSA biedru naudu pārskaitīšana uz asociācijas kontu, kas jau norit ļoti veiksmīgi. Tāpat valdes sēdēs tika apspriests jautājums par LSA mājas lapas pilnveidošanu.

Jaunāka gadagājuma biedru iesaistīšana Asociācijas darbā joprojām ir aktuāls uzdevums. Tomēr ir mums arī jauni asociācijas biedri.

Centrālā statistikas pārvalde (CSP) Asociācijas valdes locekles Aijas Žīgures vadībā pārskata periodā turpināja pildīt savus galvenos uzdevumus – nodrošināt iekšzemes un ārvalstu datu lietotājus ar savlaicīgu, precīzu, pilnīgu, viegli saprotamu un starptautiski salīdzināmu statistisko informāciju par Latvijas ekonomiskajām, demogrāfiskajām, sociālajām un vides parādībām un procesiem, izmantojot mūsdienīgus IT risinājumus un labāko pieredzi šajā jomā. Īpaši nozīmīgs šis darbs ir saistībā ar Latvijas Republikas prezidentūru Eiropas Savienības padomē.

CSP ir izpildījusi visus Valsts statistiskās informācijas programmā 2014.gadam paredzētos darbus, sadarbībā ar *Eurostat* sekmīgi darbojas CSP izveidotais Eiropas statistisko datu lietotāju atbalsta centrs Latvijā, par ko notikuši arī vairāki LSA lasījumi.

LSA valdes locekļi akadēmiķi Juris Krūmiņš un Pēteris Zvidriņš aktīvi darbojušies dažādu politikas dokumentu izstrādāšanā un pilnveidošanā, kur izmantoti viņu pētījumu rezultāti.

2014.gadā pētniecisko darbu turpināja LSA asociācijas biedri. Juris Krūmiņš vada Valsts pētījumu programmas projektu, kurā iesaistīti izpildītāji no dažādām institūcijām un vairāki LSA biedri, Biruta Sloka vada viena VPP projekta apakšprojektu, vada TEMPUS projektu.

Ir patīess prieks, ka plaši pazīstami arī ārpus valsts robežām kolēģes Inna Šteinbuka un Aija Žīgure ir radušas iespēju piedalīties Latvijas Universitātes ikgadējās zinātniskās konferences Ekonomikas un vadības fakultātes sekciju līdzvadīšanā (Inna Šteinbuka kopā ar Intu Ciemiņu vadīja sekciju Statistika praksē, studijās un zinātnē, Aija Žīgure kopā ar Birutu Sloku vadīja sekciju Vadības zinību un uzņēmējdarbības attīstības dažādi aspekti), informācija ir pieejama konferences mājas lapā <http://www.evf.lu.lv/konferences/lu-konferences/lu-73-konference/>.

Ventspils Augstskolas pētnieku kolektīvs ir turpinājis darbu pie uzņēmējdarbības vides kompleksas vērtēšanas problēmām Latvijā reģionālā aspektā, aktuāliem izglītības jautājumiem, ir turpinājuši sadarbību kopējās doktorantūras studiju programmas realizācijā ar Banku augstskolu un RESBAA.

Vairākas ar statistiku saistītas tēmas izpilda arī RTU mācībspēki. Viņi ir bijuši ļoti veiksmīgi starptautiskās atpazīstamības veiksmīgā realizācijā.

Turpinās LSA biedru līdzdalība starptautiskajā sadarbībā. Tāpat kā iepriekšējos gados īpaši aktīvi bija Jānis Lapiņš, Juris Krūmiņš, Pēteris Zvidriņš, Mārtiņš Liberts, Aleksandrs Šostaks, Uldis Ušackis, Jānis Vucāns, Pēteris Veģis, Aija Žīgure u.c. LSA biedrs Mārtiņš Liberts kā oficiālais Latvijas pārstāvis darbojas Starptautiskajā Apsekojumu Statistiķu asociācijā. Valdes loceklis Juris Krūmiņš ir Latvijas Augstskolu profesoru asociācijas viceprezidents, LU Senāta priekšsēdētāja vietnieks, LU Vadībzinību un demogrāfijas promocijas padomes priekšsēdētājs, VPP projekta vadītājs, LU profesors. Valdes loceklis Jānis Vucāns ir Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas vadītājs, Baltijas Asamblejas viceprezidents, Baltijas jūras parlamentārās konferences viceprezidents un Ventspils augstskolas profesors.

Aktuāls ir jautājums par augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu. Turpinās studiju programma "matemātiķis-statistiķis" LU Fizikas un matemātikas fakultātē.

Profesijas standarts „Statistikas matemātiķis” ir apstiprināts 2014.gada 4.martā (Ministru kabineta noteikumi Nr.119), var atrast

<http://likumi.lv/doc.php?id=264792> publicēts Latvijas Vēstnesī.

<https://www.vestnesis.lv/ta/id/264792-grozijumi-ministru-kabineta-2010-gada-18-maija-noteikumos-nr-461-noteikumi-par-profesiju-klasifikatoru-profesijai-atbilstosiem-...>

Studenti ar statistiku saistītos studiju kursus apgūst arī LU sociālo zinātņu bakalaura, maģistra un doktora studiju programmās. Lielākai daļai studentu noslēguma darbos (bakalaura darbos, kvalifikācijas darbos, maģistra darbos un disertācijās) tiek izmantotas statistiskās metodes un statistikas datu bāzes un šo darbu izstrādes laikā notiek studentu intensīvas konsultācijas arī pie Asociācijas biedriem un CSP Informācijas centrā. Jau vairākkārt par aktualitātēm statistiskās informācijas ieguvē informējis CSP Informācijas, izdevniecības un poligrāfijas departamenta direktors Uldis Ainārs.

Statistikas kursi ir obligāti augstskolu studiju programmās. Tāpēc daži Asociācijas biedri strādā pie mācību līdzekļu sagatavošanas, tomēr pēdējos gados mācību grāmatas nav izdotas. Toties samērā prāvs ir zinātnisko publikāciju skaits, kas pieejamas arī prestižās zinātnisko publikāciju datu bāzēs.

Kā katru gadu, arī pārskata gadā tika organizēta ekskursija – šoreiz uz Lietuvu – uz Druskininkiem, kā arī Kauņas apmeklējums. Ekskursiju laikā notiek arī profesionālas sarunas par statistiku un informācijas apmaiņu, neformālo kontaktu veidošana un attīstīšana. Šovasar paredzēta ekskursija uz Lietuvu – Žemaitiju ar iespējamām profesionālām pārrunām ar Lietuvas kolēģiem.

LSA valdes vārdā Biruta Sloka
2015.gada 25.marts

AKTUĀLI**PREZIDENTŪRA UN STATISTIKA**

Pirmo reizi Latvija 2015.gada pirmajā pusgadā vadīs ES Padomi sešu mēnešu garumā. Prezidentūras uzdevums ir veikt arī koordinācijas funkcijas ES Padomē, sadarboties ar citām dalībvalstīm un ES Padomes Ģenerālsēkretariātu, kā arī Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu un Eiropadomes priekšsēdētāju. Prezidentūra reprezentē ES Padomi attiecībā ar Eiropas Komisiju, kā arī pārstāv ES Padomi ārpus ES.

Prezidentūra organizē un vada Ministru padomes, COREPER (Pastāvīgo pārstāvju jeb ES dalībvalstu vēstnieku komiteja) un darba grupu sanāksmes. Dažādu sanāksmju skaits pusgada laikā var būt pat ap 2000. Prezidentūras uzdevums ir būt godīgam un neitrālam sarunu starpniekam.

Latvijas statistikai tas ir liels izaicinājums, jo tās atbildībā ir Eiropas statistikas sektora lēmumu pieņemšana prezidentūras laikā. Eiropas statistikai ir sava Padomes statistikas darba grupa, ko vada prezidējošais valsts statistiku vadītāji vai to vietnieki. Latvijas prezidentūras laikā Padomes statistikas darba grupu vadīs Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) priekšniece Aija Žigūre.

Saskaņā ar spēkā esošo kārtību Eiropas Komisija izstrādā tiesību aktu priekšlikumus un tos iesniedz Padomei un Eiropas Parlamentam izskatīšanai un apstiprināšanai. Latvijas statistika iesaistīsies un pārstāvēs Padomi šos sešus mēnešus, darba grupas plānotas katru mēnesī un tajās paredzēts skatīt aktuālos tiesību aktu projektus Eiropas statistikas jomā.

Statistikas jomā, prezidentūra turpinās koncentrēties uz ekonomikas pārvaldības un kvalitātes jautājumiem. Latvijas prezidentūra uzsāks diskusijas regulas priekšlikumam par harmonizēto patēriņa cenu indeksu. Tā strādās ar mērķi panākt progresu attiecībā uz maksājumu bilances, starptautisko pakalpojumu tirdzniecības un ārvalstu tiešo investīciju regulas pielāgošanu jaunajam ES Līgumam (Lisabonas līgumam) un jaunajam institucionālajam ietvaram piesaistot to vienīgajai lēmējkomitejai statistikas jomā – Eiropas statistikas sistēmas komitejai. Latvija cer novest līdz rezultātam iepriekšējo prezidentūru darbu attiecībā uz dzelzceļa transporta statistiku, iekšzemes ūdeņu statistiku, kā arī Extrastat (ārējās tirdzniecības datu apkopošana par ES nepiederošām valstīm) statistiku, kas pašlaik atrodas gala stadijā.

Paralēli, Padomes statistikas darba grupas ietvaros, Latvija plāno uzsākt sarunas ar Eiropas Parlamentu par maksājumu bilances statistiku, kā arī par harmonizēto patēriņa cenu indeksu regulas projektu.

Informāciju apkopoja D. Deinate.

ZINĀT UN RĪKOTIES**LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS BIEDRI IESAISTĪJUŠĪES VALSTS PĒTĪJUMU PROGRAMMĀ EKOSOC-LV**

Aizvadītajā 2014.gadā tika izvērtēti pieteikumi Valsts pētījumu programmām laika posmam no 2014.līdz 2017.gadam. Sociālo zinātņu grupā vislielāko atzinību guva programma ar nosaukumu „Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (saīsinājums: EKOSOC-LV), kuru konkursa komisijai vairāku augstskolu vārdā (LU, RTU, LLU, RSU, DU u.c.) iesniedza Latvijas Zinātņu akadēmija. Programmas vadītāja ir akadēmiķe Baiba Rivža. Programma sastāv no 10 projektiem, kuru realizācijā piedalās virkne Latvijas Statistiķu asociācijas biedru (A. Bērziņš, Ģ. Briģis, S. Kristapsone, B. Sloka, P. Zvidriņš, vairāki maģistranti un doktoranti).

Projektā Nrr.5.2.4 – „Sabiedrības atjaunošana, samazinot depopulācijas riskus, veicinot tautas ataudzi un saiknes ar diasporu sekmīgai Latvijas tautsaimniecības transformācijai” (projekta vadītājs Juris Krūmiņš) ir iesaistījušies pētnieki no LU Ekonomikas un vadības, Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultātēm, RSU, LLU, Rīgas Ekonomikas augstskolas, LZA Ekonomikas institūta u.c. institūcijām. Projektā sadarbībā ar Latvijas CSP, Labklājības ministriju un citām partnerinstitūcijām ir paredzēts sniegt atbildes uz sešiem galvenajiem pētījuma uzdevumiem:

- 1) Izvērtēt demogrāfiskās situācijas attīstības tendences un depopulācijas riskus Latvijas un reģionu ilgtspējīgai attīstībai.

- 2) Izpētīt ar sabiedrības atjaunošanos saistītos ģeogrāfiskās mobilitātes procesus un tos ietekmējošos faktorus.
- 3) Izpētīt Latvijas diasporas attīstības procesus, sagatavot priekšlikumus pasākumiem, kas sekmē diasporas saikni ar sabiedrības norisēm Latvijā un diasporas iesaisti Latvijas tautsaimniecības un sabiedrības atjaunošanās veicināšanā.
- 4) Izpētīt iedzīvotāju sastāva novecošanās un sabiedrības iespējamās atjaunošanās procesus ietekmējošos veselīgas dzīves, izglītības un nodarbinātības faktorus tautsaimniecības attīstības, veselības aprūpes un pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai.
- 5) Izstrādāt demogrāfisko procesu, paredzamā un veselīgā dzīves ilguma (t.sk. pensijas vecumā) un iedzīvotāju dzimuma, vecuma, izglītības, migrācijas un izvietojuma daudzvariantu prognozes,
- 6) Sagatavot politikas pamatnostādņu efektivitātes analīzi un sniegt priekšlikumus tās paaugstināšanai ar demogrāfiju, bērnu un ģimenes politiku, migrāciju, sabiedrības veselību un nodarbinātību saistītajos jautājumos tautsaimniecības un sabiedrības ilgtspējīgas attīstības veicināšanai.

Minētā projekta pirmā posma rezultātu apspriešana notika LU 73.zinātniskās konferences ietvaros sekcijā „Demogrāfijas loma valsts un tās reģionu ilgtspējīgai attīstībai”, kura tika organizēta 2015.g. 27.februārī Aspāzijas bulv.5 LU EVF 322.telpā.

VPP EKOSOC-LV projekta vadītājs Juris Krūmiņš

AUGSTSKOLU DZĪVE

PAR MATEMĀTIKA STATISTIKA PROFESIONĀLO BAKALaura STUDIJU PROGRAMMU

Ar Izglītības un zinātnes ministrijas Studiju akreditācijas komisijas 2013.gada 18.decembra lēmumu tika apstiprinātas Latvijas Universitātē realizētās otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas „Matemātiķis statistiķis” (kods 42460) šādas izmaiņas:

- studiju programmas nosaukuma maiņa uz profesionālo bakalaura studiju programmu „Matemātiķis statistiķis”,
- piešķiramās profesionālās kvalifikācijas maiņu uz „statistikas matemātiķis” un grāda maiņu uz „profesionālo bakalaura grādu statistikas matemātikā”,
- studiju programmas īstenošanas ilguma izmaiņas no 4,5 gadiem uz 4 gadiem.

2015.gada 14.janvārī bakalaura darbu aizstāvēja profesionālā bakalaura Matemātiķis statistiķis studiju programmas 10 meitenes. Attēlā pēc darbu aizstāvēšanas kopā ar komisiju.

Lai izmaiņas atbilstoši laikmetam varētu notikt, viens no priekšnosacījumiem bija profesijas standarta „Statistikas matemātiķis” izstrāde. Kaut arī Matemātiķa statistiķa studiju programma eksistēja jau vairāk kā desmit gadus, tomēr bija pienācis brīdis, kad prasība pēc atbilstoša profesijas standarta tika izteikta kategoriskāk nekā iepriekš. Standarta sagatavošana un process līdz apstiprināšanai ilga gandrīz divus gadus, līdz profesijas standarts „Statistikas matemātiķis” tika apstiprināts 2014.gada 4.martā (Ministru kabineta noteikumi Nr.119). Paldies par darbu un pacietību jāizsaka Latvijas Statistiķu asociācijas vadībai, kas sekmīgi tika līdz noslēguma dokumentam. Runājot par realitāti, rodas bažas, ka kaut profesija Statistika matemātiķis ir viena no profesiju kataloga profesijām un tagad ar visu standartu, tomēr uzņēmumos, iestādēs un firmās šādas

profesijas nav! Izņēmums ir Latvijas Centrālā statistikas pārvalde. Kā panākt, lai darba tirgū būtu nepieciešami tieši statistikas matemātiķi?

Tikmēr studiju process LU Matemātikas nodaļā risinās tālāk. 2014.gada septembrī tika uzņemti pirmie studenti tieši profesionālā bakalaura Matemātikas statistikas studiju programmā. Bet pirms tam pavasara semestrī tika veikta studiju kursu pielīdzināšana, lai esošie studējošie arī varētu saņemt profesionālo bakalaura grādu statistikas matemātikā. 2015.gada 13. un 14.janvārī tika aizstāvēti pirmie bakalaura darbi (līdz šim – diplomdarbi) un 24.janvārī tika izdoti pirmie diplomi ar dubultierakstu: statistikas matemātika kvalifikācija un profesionālais bakalaura grāds statistikas matemātikā.

*Dr.mat., prof. Inese Bula,
Matemātika statistika studiju programmas direktore,
LU Matemātikas nodaļas vadītāja*

JAUNS DATU AVOTS

MĀJSAIMNIECĪBU FINANŠU UN PATĒRIŅA APTAUJA

Pievienojoties eiro zonai, 2014. gadā Latvija uzsāka pētījumu par mājsaimniecību finansēm – Mājsaimniecību finanšu un patēriņa aptauju. Šī aptauja Eirozonas valstīs tiek veikta reizi trīs gados; aptaujas mērķis ir iegūt iespējami pilnīgus mājsaimniecību līmeņa datus, kas ļauj analizēt politikas lēmumu ietekmi uz mājsaimniecību finansiālo situāciju, finanšu resursu pieejamību dažādu mājsaimniecību grupām, izvērtēt dažādu finanšu taupības un tā dēvēto finansiālas bardzības šoku ietekmi uz mājsaimniecību sektora finanšu stabilitāti un saprast kā pašas mājsaimniecības novērtē savus aktīvus un saistības.

Mājsaimniecību finanšu un patēriņa aptauju veic decentralizēti, tomēr aptaujas harmonizācijai eiro zonas līmenī ir izveidots Mājsaimniecību finanšu un patēriņa tīkls (MFPT), tajā iekļaujot pētniekus, statistiķus un apsekojumu speciālistus no Eiropas Centrālās Bankas, Eurosistēmas nacionālajām centrālajām bankām un vairākiem nacionālajiem statistikas institūtiem. Lai atvieglotu mājsaimniecību datu analīzi visai eiro zonai kopumā, izstrādāts aptaujas anketas prototips. Veidojot nacionālās anketas, dalībvalstis aicinātas tajās iekļaut visus prototipa/tipveida anketas jautājumus un cieši pieturēties pie tur sniegtajiem jautājumu formulējumiem un atbilžu alternatīvām. Aptaujas laikā intervētāji izlasē iekļautajām mājsaimniecībām uzdod jautājumus par sekojošiem jautājumu blokiem:

- mājsaimniecības galvenais mājoklis;
- mājsaimniecībai piederošie nekustamie īpašumi;
- kredīti, kam par ķīlu izmantots galvenais mājoklis vai cits īpašums;
- mājsaimniecības uzņēmējdarbība;
- dažādi finanšu ieguldījumi, t.sk., ieguldījumi pensiju fondos;
- mājsaimniecības locekļu nodarbinātība;
- mājsaimniecības ienākumi un to avoti;
- mājsaimniecības patēriņš, u.c.

Vairumā valstu, t. sk., arī Latvijā, aptaujas datu vākšana bija organizēta 2014. gadā. Aptaujas anketa ir visai gara un komplicēta, kas radīja bažas par to cik sekmīgi intervētāji un respondenti (visi mājsaimniecības locekļi vecumā 16 un vairāk gadi) spēs atrast sapratni, runājot par visai jūtīgiem jautājumiem. Taču prakse apliecināja, ka šādām bažām nav pamata.

Atbilstoši starp Latvijas Banku un Centrālo statistikas pārvaldi (CSP) noslēgtajam sadarbības līgumam, izlases izveidi un aptaujas lauka darbus veica CSP. Šis darba posms sekmīgi noslēdzās 2014. gada oktobrī. Tālāk darbu turpina projektā iesaistītie Latvijas Bankas speciālisti, kas pārbauda iegūto datu ticamību un veic datu kopuma sagatavošanu atbilstoši ECB noteiktajām prasībām. Aptaujas datu nosūtīšana uz ECB plānota 2016. gada sākumā. Aptauja eiro zonas valstīs notiek otro reizi un plānots, ka ziņojums par otrā aptaujas viļņa rezultātiem tiks publicēts 2016. gadā.

Laika nobīde starp datu apkopošanu un Eurosistēmas ziņojuma publicēšanu ir nenovēršama vairāku faktoru dēļ. Pirmkārt, ir rūpīgi jāpārbauda visu datu ticamība, pēc tam datu kvalitāti nepieciešams apstiprināt, izmantojot neatkarīgus ārējus avotus. Otrkārt, lai izveidotu pilnu datu kopumu, gadījumos, kad kāda mājsaimniecība nav sniegusi atbildi uz jautājumu saistībā ar kādu bilances posteni, dati tiek aizstāti jeb

imputēti, t.i., katras iztrūkstošās vērtības vietā tiek sniegtas piecas imputētās vērtības (replikas), lai atspoguļotu imputēto vērtību nenoteiktību. Treškārt, aptaujas otrajā vilnī pirmo reizi tiek veikta aptaujas koordinācija starptautiskā mērogā, lai nodrošinātu dalībvalstu datu salīdzināmību.

Starp svarīgākajām pētījumu jomām, kur MFPA dati ir ārkārtīgi nozīmīgi un kur tie tiks izmantoti, var minēt:

1. Mājsaimniecību finansiālās stabilitātes analīze (mājsaimniecību parādsaistības, to sadalījums pa dažādām mājsaimniecību grupām, mājsaimniecību spēja nodrošināt ienākumus, lai segtu mājsaimniecības kārtējos izdevumus, sekmīgi kārtotu mājsaimniecības uzņemtās kredītsaistības, spētu veikt ar mājsaimniecības locekļu pensiju nodrošinājumu saistītos ieguldījumus, spētu veidot uzkrājumus neparedzētiem gadījumiem un krīzes situācijām, kā mājsaimniecības ar īpaši lielām parādsaistībām risina jautājumu par parādsaistību līmeņa samazināšanu, u.tml.);
2. Mājsaimniecību finanšu ieguldījumi un pieprasījums pēc dažāda veida aktīviem (cik lielai daļai mājsaimniecību to finansiālais stāvoklis ļauj veikt finanšu ieguldījumus, cik daudzām mājsaimniecībām ir finanšu ieguldījumi, kāda veida finanšu ieguldījumiem mājsaimniecības dod priekšroku, cik lielā mērā mājsaimniecības vēlas iegūt mājsaimniecības galveno mājokli īpašumā, cik lielā mērā nekustamā īpašuma iegādi (piemēram, otro mājokli) mājsaimniecības izmanto investīciju nolūkos, vai lielākiem ekonomiskiem riskiem pakļautās mājsaimniecības cenšas veikt lielākus uzkrājumus, kā finanšu krīze ietekmē mājsaimniecības aktīvu/pasīvu bilanci, u.tml.);
3. Mājsaimniecību aktīvu likviditātes ierobežojumi (kāds ir mājsaimniecību aktīvu sadalījums pēc to likviditātes ierobežojumiem, kāda līmeņa drošības uzkrājumi ir mājsaimniecībām ar augstiem likviditātes ierobežojumiem, kas nosaka mājsaimniecību ieguldījumu apjomu pensiju fondos, vai mājsaimniecību uzkrājumu līmenis atļauj pēc pensionēšanās saglabāt savu patēriņu iepriekšējā līmenī, cik lielā mērā dažādas mājsaimniecības ir spējīgas pārvarēt ekonomisko satricinājumu un krīžu izraisītos ienākumu samazinājumus);
4. Uz aptaujas datiem bāzēti simulācijas eksperimenti (ekonomisko satricinājumu un finanšu krīzes izraisītās ietekmes uz mājsaimniecību mikro-simulācijas modelēšana, jaunu likumdošanas aktu pieņemšanas izraisīto situācijas izmaiņu modelēšana).

Informāciju apkopojis J. Lapiņš

MEKLĒT DATOS

JAUNĀS 2011.GADA TAUTAS SKAITĪŠANAS DATU IZPLATĪŠANAS METODES LATVIJĀ UN EIROPĀ

Tautas skaitīšana ir visaptverošs datu ieguves veids par iedzīvotājiem, mājsaimniecībām, ģimenēm un mājokļiem iespējami mazākā teritoriālā dalījumā, ko parasti veic reizi desmit gados. Tautas skaitīšanas dati ir neaizstājams objektīvas informācijas avots, kas nepieciešams valsts institūcijām tautsaimniecības stratēģiskajai plānošanai, ekonomiskās, sociālās un vides politikas veidošanai, reģionālajai un infrastruktūras attīstības plānošanai un nodarbinātības novērtēšanai, pašvaldībām attiecīgo teritoriju sociāli – ekonomiskās attīstības perspektīvo plānu sagatavošanai un to izpildes kontrolei, zinātniskās pētniecības iestādēm – pētījumu veikšanai, kas saistīti ar demogrāfijas, nodarbinātības, izglītības u.c. jautājumiem, uzņēmējiem saimnieciskās darbības plānošanai atsevišķos valsts reģionos, kā arī sabiedrībai kopumā informācijas iegūšanai par demogrāfisko situāciju valstī, dzīves līmeņa, izglītības un mājokļu jautājumiem.

Atšķirībā no 2000.gada tautas skaitīšanas, kad kopsavilkuma dati tika sagatavoti papīra publikācijas veidā un uz CD-ROM, 2011.gada tautas skaitīšanas datu detalizētas tabulas tika publicētas pakāpeniski, līdzko dati bija pieejami, Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) tīmekļa vietnes iedaļā „Datu bāze”. Tajā ir pieejamas 45 tabulas, kuras raksturo gan iedzīvotājus, gan mājokļus. Datu bāzē ir pieejama arī detalizēta informācija par Rīgas pilsētu 58 apkaimju griezumā, kura iekļauta 16 tabulās. Bez tam CSP tīmekļa vietnē pieejams informatīvais apskats „2011.gada tautas skaitīšanas Latvijā galvenie rezultāti” un gatavas 2011.gada tautas skaitīšanas rezultātu tabulas Excel failu veidā, kas paredzētas vieglai piekļuvei galvenajiem tautas

skaitīšanas rezultātiem. Tās ir iepriekš noteiktas, nav modificējamās un sagatavotas kā divu vai triju dimensiju tabulas plašam lietotāju lokam.

Interesants jauninājums ir iespēja vizuāli izsekot iedzīvotāju dzimuma un vecuma struktūrai tautas skaitīšanas gados, sākot no 1925.gada līdz 2011.gadam, un iespēja salīdzināt iedzīvotāju dzimuma un vecuma struktūras izmaiņas pašvaldību līmenī no 2000. līdz 2011.gadam, kā arī starp divām atsevišķi ņemtām pašvaldībām. To izveidojis CSP Informācijas, izdevniecības un poligrāfijas departaments (IIPD) izmantojot Apvienotās Karalistes Nacionālās statistikas iestādes Datu vizualizācijas centra datu vizualizācijas rīku.

Pēc koordinātu piesaistes mājokļu adresēm, tika uzsākta 2011.gada tautas skaitīšanas datu sakopšana 1x1 km režģa tīklā, kas sniedz detalizētāku informāciju par attiecīgā rādītāja telpisko struktūru nekā tā sakopšana vien administratīvo teritoriju robežās.

Pirmie darba rezultāti sabiedrībai bija redzami 29.decembrī, kad CSP interneta vietnē tika publicēti 2011.gada tautas skaitīšanas dati 1x1 km režģa tīklā – iedzīvotāju blīvums, latviešu un krievu valodas kā mājas valodas lietotāju īpatsvars pastāvīgo iedzīvotāju vidū un latgaliešu valodas lietotāju īpatsvars pastāvīgo iedzīvotāju vidū.

Režģa tīkls publicēts arī vektordatu formā (šēipfailos), bet iedzīvotāju blīvums – CSV formātā, ļaujot jebkuram interesentam patstāvīgi gan veidot kartes, gan telpiski analizēt datus, paverot iespējas jauniem pētījumiem.

Tīmekļa vietnē „Twitter” publicētās ziņas par režģa tīklā publicētajiem tautas skaitīšanas datiem bija ļoti populāritāti, apstiprinot sabiedrības interesi par OpenGov iniciatīvām un šo datu potenciālo izmantošanu.

Statistikas popularizēšanai, izmantojot 2011. gada tautas skaitīšanas datus – mājokļu izvietojumu – tika aprēķināta un populārā veidā publicēta informācija par nomaļāko Latvijas vietu – Lubānas novada Klajotņa purvu.

2015.gadā paredzētas arī divas lielākas publikācijas. Vienā no tām būs apkopoti 2011.gada tautas skaitīšanas rezultāti Igaunijā, Latvijā un Lietuvā (tos paredzēts publicēt angļu valodā elektroniski PDF formātā visu triju valstu statistikas iestāžu tīmekļa vietnēs), Otrs būs statistiskais datu krājums „Latvijas 2011.gada tautas skaitīšanas rezultāti”, kurā tiks publicēti galīgie 2011.gadā Latvijā notikušās tautas skaitīšanas kopsavilkuma dati par iedzīvotāju skaitu, dzimumsastāvu un vecumsastāvu, iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti, tai skaitā nozarēm, kurās viņi strādā, un nodarbošanos, izglītību, tautību, dzimšanas valsti, valstisko piederību, iekšējo un ārējo migrāciju, valodu, kuru pārsvarā lieto mājās, latviešu valodas paveida – latgaliešu valodas – lietojumu ikdienā, māsaimniecībām, ģimenēm, kā arī dati, kas raksturo mājokļus. Svarīgākie dati tiks doti salīdzinājumā ar iepriekšējo tautas skaitīšanu datiem. Sniegto datu uzskatāmākai atspoguļošanai tiks izmantotas kartes, atsevišķus rādītājus attēlojot arī 1 x 1 km tīklojuma kartēs, diagrammas, kā arī galveno rādītāju kopsavilkuma tabulas, kurās lielākā daļa rādītāju tiks dota arī par katru statistisko reģionu, republikas pilsētu un novadu. Tas būs pieejams gan drukātā veidā, gan arī elektroniski PDF formātā CSP tīmekļa vietnē.

Saite uz tautas skaitīšanas datiem CSP tīmekļa vietnē: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/tautas-skaitisana-28290.html>.

Eiropas Savienības (ES) Statistikas birojs *Eurostat* 2011.gada tautas skaitīšanas vienoto datu kopu "Census Hub" oficiāli atklāja 2014.gada 8.decembrī, tādējādi nodrošinot pieeju 2011.gada tautas skaitīšanas datiem visās ES valstīs un Eiropas brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) valstīs.

2011.gada tautas skaitīšana pirmo reizi tika regulēta ar detalizētu ES likumdošanu. Galvenais uzsvārs bija uz izplatāmo datu harmonizēšanu izmantojot starptautiski pieņemtas koncepcijas un definīcijas (sekojot Eiropas statistiķu konferences rekomendācijām), bet ņemot vērā arī dažādo un atsevišķās valstīs visai sarežģīto datu vākšanas mehānismu.

Divi galvenie ieguvumi izstrādājot daudzdimensiju tabulas jeb hiperkubus bija harmonizētu datu izplatīšana, kas ļauj tautas skaitīšanas rezultātus veiksmīgi salīdzināt starp valstīm un Census Hub datu izplatīšanas sistēmas ieviešana. Tas ir pirmais izplatāmo statistikas datu krātuves piemērs Eiropas statistikas sistēmā (ESS). Pie tam, katras valsts dati tiek glabāti attiecīgās valsts statistikas iestādē, no kurienes tie tikai agregētā veidā tiek paņemti atbilstoši datu pieprasījumam.

The screenshot shows the Eurostat website interface for the 2011 Census. The browser address bar displays ec.europa.eu/eurostat/web/population-and-housing-census/census-data/2011-census. The page header includes the Eurostat logo and the tagline "Your key to European statistics". A search bar is present with the placeholder text "Type a keyword, a publication title, a dataset title...". The main navigation bar contains tabs for "News", "Data", "Publications", "About Eurostat", and "Help". Below this, there are sub-tabs for "POPULATION AND HOUSING CENSUS", "2011 CENSUS", and "NEWS". The "2011 CENSUS" sub-tab is active, showing a sidebar with links to "Statistics Illustrated", "Overview", "Census data", "2011 CENSUS Database", "Legislation", "Methodology", "Publications", and "Links". The main content area features a large blue button labeled "Census Hub" and text explaining that the 2011 Census database is a joint effort by the European Statistical System (ESS) to provide easy access to detailed census data. A news box on the right highlights "The Census Hub: easy and flexible access to European census data". The Windows taskbar at the bottom shows the system tray with the date "09.01.2015" and time "16:43".

Census Hub projekts ir novatorisks tehniskais risinājums Eiropas 2011.gada skaitīšanas datu un meta datu apraksta nodošanai un izplatīšanai saskaņā ar Eiropas Savienības tautas skaitīšanas likumdošanu. Tautas skaitīšana ir nozīmīgs projekts ESS – iegūtais plašais datu avots par iedzīvotājiem un mājokļiem Eiropā sniedz informāciju valsts, pašvaldību, uzņēmumu un nevalstisko organizāciju analītiķiem, pētniekiem, demogrāfiem un ikvienam iedzīvotājam, kurš grib uzzināt vairāk par savu valsti, reģionu, pašvaldību, vai par citu Eiropas valsti.

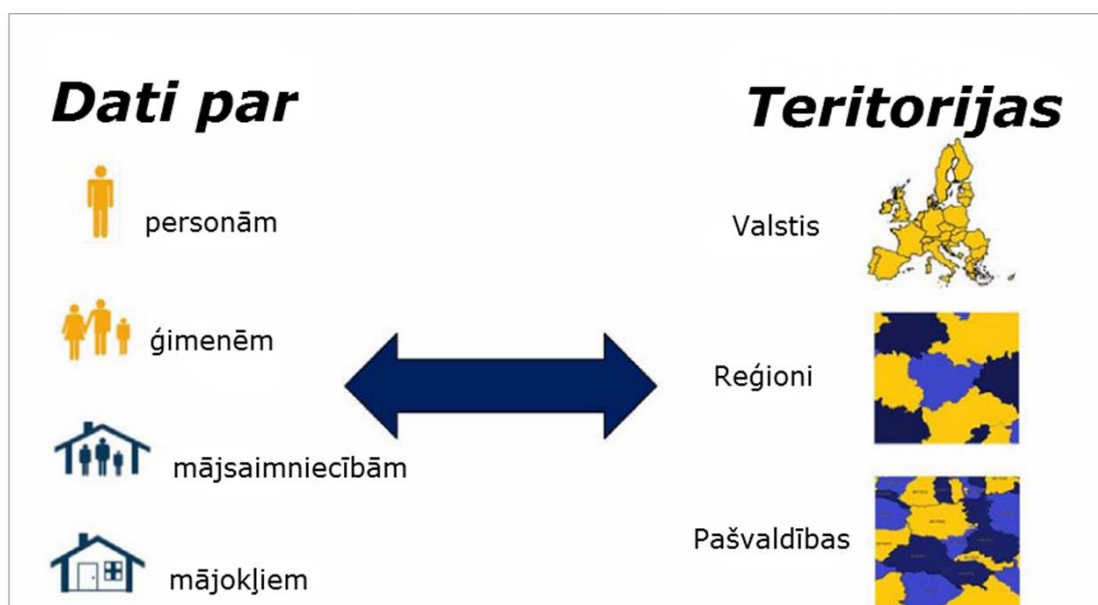
Pateicoties Census Hub lietotāji var veikt detalizētus tautas skaitīšanas rezultātu starpvalstu salīdzinājumus. Lietotājiem ir pieejami detalizēta ģeogrāfiskā sadalījuma līmeņa dati visā ES un EFTA valstīs. Dati ir papildināti ar detalizētiem meta datiem, kas skaidro nacionālo tautas skaitīšanu metodoloģijas un to pielietojumu. Īpaši jāatzīmē, ka ir iespēja iegūt dažādu ar datu kvalitāti saistītu aspektu kvantitatīvu novērtējumu (precizitāte, pārklājums u.c.).

No datu sagatavotāju viedokļa Census Hub ir atbilstoša un veiksmīgi funkcionējoša sistēma datu iegūšanai no Dalībvalstīm. Tas ir tā saucamais vispārējais programmatūras risinājums (t.i. sistēmu viegli var attiecināt uz citu Datu struktūras definīcijām un tādejādi izmantot citās statistikas jomās).

Sistēma, kurai ir viens datu ievada punkts, bet turpmāk tam var pievienot daudzus datu ievada punktus. Nacionālās statistikas iestādes tos var izmantot, piemēram, lai izplatītu datus reģionos, lai parādītu citu valstu datus, lai nosūtītu datus citām starptautiskajām organizācijām.

2011.gada tautas skaitīšanas hiperkubi ir veidoti, lai lietotājus nodrošinātu ar mesodatiem, kuru definīcija ir sekojoša - konceptuāli vidējs datu līmenis starp mikro datiem un makro datiem, kas nodrošina datu lietotājiem statistikas datu analīzes līmeni starp mikro un makro datu līmeņa analīzēm, jo dati sagrupēti tādā veidā, ka ļauj analizēt parādības no jauna redzes leņķa.

Census Hub ietver detalizētus datus par personām (dzimums, vecums, pastāvīgā dzīvesvieta, juridiskais ģimenes stāvoklis, augstākais iegūtais izglītības līmenis, darbvieta, pašreizējais ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības statuss, nozare, nodarbošanās, dzimšanas valsts, valstiskā piederība un tās veids, dzīvesvieta gadu pirms tautas skaitīšanas), privātajām mājsaimniecībām un ģimenēm (privāto mājsaimniecību un ģimeņu tips un lielums, mājsaimniecību īpašumtiesību statuss), mājokļiem (apdzīvotības statuss, iemītnieku skaits, uzcelšanas laiks, kopējā platība, tualetes labierīcības, apkures veids) dažādos ģeogrāfiskajos līmeņos (valstis, reģioni, pašvaldības). Kopā tika sagatavotas 60 daudzdimensiju datu tabulas (hiperkubi), no kurām 45 tabulas ir NUTS-2 līmenī (vidējie statistikas reģioni, sākot no 100 000 iedzīvotājiem līdz 10 miljoniem iedzīvotāju; Latvijas dati ir sniegti valsts līmenī), 10 tabulas ir NUTS-3 līmenī (mazākie reģioni, pārsvarā arī administratīvie reģioni; Latvijā tie ietver 6 statistiskos reģionus: Rīgas, Pierīgas, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales reģionu), kā arī 5 tabulas ir pašvaldību līmenī (Latvijā tās ir 9 republikas pilsētas un 110 novadi). Bez tam *Eurostat* tīmekļa vietnē ir pieejams 21 kvalitātes hiperkubs un tekstuālie meta dati.

Attiecībā uz nākotni jāatzīmē, ka Eiropas Parlamenta un Padomes regula 2021.gada tautas skaitīšanai paliks tāda pati, līdz ar to ES Dalībvalstīm obligātie temati paliek tie paši. Trīs Komisijas ieviešanas regulas, kuras nosaka hiperkubu saturu, definīcijas un klasifikācijas gan jāatjaunina. *Eurostat* mērķa darba grupa, kurā no Baltijas valstīm piedalās Latvija, ar to nodarbosies gan šī gada laikā, gan līdz 2016.gada vidum, kad šo likumdošanas aktu projektiem jābūt pilnībā sagatavotiem.. Tātad nākotnē šim datu izplatīšanas veidam var būt arī izmaiņas.

Census Hub un informācija par metodoloģisko un tiesisko bāzi pieejama *Eurostat* tīmekļa vietnē http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population_and_housing_census/introduction.

MEKLĒT RAKSTOS

PUBLIKĀCIJA „JAUNIEŠI LATVIJĀ”

Centrālā statistikas pārvalde (CSP) regulāri apkopo un publicē statistisko informāciju par dažādām aktuālām tēmām. Publikācija „Jaunieši Latvijā”, kas tika izdota 2014.gada nogalē, ir trešā analītisko publikāciju sērijā, kura sāka 2012.gadā ar „Vecāka gadagājuma iedzīvotāji Latvijā” un 2013. gadā to turpināja „Bērni Latvijā”. Publikācijā iekļautas ne tikai datu kopsavilkumu tabulas un grafiskie attēli, bet arī sniegta apkopotās informācijas analīze un komentārs.

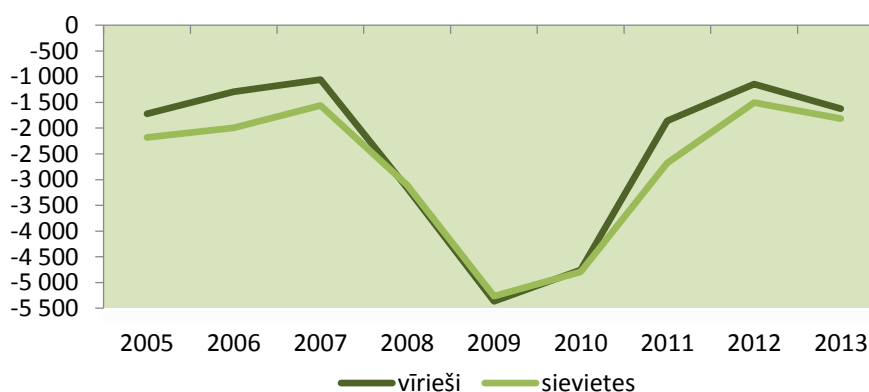
Par jauniešiem šās publikācijas kontekstā tika uzskatītas personas vecumā no 15 līdz 24 gadiem. Publikācijas „Jaunieši Latvijā” sagatavošanā tika iesaistītas CSP struktūrvienības, kuras apkopo informāciju, kas attiecas uz jauniešiem vai mājsaimniecībām (ģimenēm) ar jauniešiem. Sagatavojot šo publikāciju,

izmantoti 2011. gadā veiktās tautas skaitīšanas, kā arī CSP veikto izlases apsekojumu rezultāti – dati no lenākumu un dzīves apstākļu apsekojuma (*EU-SILC*), Mājsaimniecību budžetu apsekojuma, Darba samaksas struktūras apsekojuma, Iedzīvotāju apsekojuma par atpūtas un darījumu braucieniem un apsekojuma „Datoru un interneta lietošana mājsaimniecībās”. Izmantoti arī regulāro statistikas pārskatu dati, kas raksturo demogrāfiskos procesus, veselību un sociālo apdrošināšanu.

Jaunieši ir nācijas vitalitātes un ilgtspējas rezerve, tās tagadne un nākotne. Tāpēc satraucošs ir fakts, ka jauniešu skaits valstī samazinās. Ja no 2005. gada līdz 2014. gada sākumam kopējais iedzīvotāju skaits Latvijā samazinājās par 248 tūkstošiem cilvēku jeb par 11%, tad jauniešu skaits 15–24 gadu vecumā saruka par 35% jeb 124 tūkstošiem, kas ir puse no kopējā iedzīvotāju skaita samazinājuma. Jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā samazinājies visos Latvijas reģionos – visvairāk Rīgā un Latgalē. 2014. gada sākumā Rīgā dzīvoja par 43%, bet Latgalē par 37% mazāk jauniešu 15–24 gadu vecumā nekā 2005. gada sākumā.

Viens no iemesliem, kāpēc samazinās jauniešu skaits, ir viņu emigrācija uz ārvalstīm. Jaunieši ir ļoti mobili un nereti pamet savu dzīvesvietu izglītības iegūšanai un darba meklējumos. Latvijas pievienošanās ES ir atvērusi daudzus ceļus, un tas ir liels izaicinājums tieši jauniešiem. Ja emigrācija no Latvijas ir saistīta ar izglītības un profesionālās pieredzes iegūšanu, tad šāds process nākotnē var būt arī atgriezenisks.

1.attēls. Jauniešu (15–24 gadi) migrācijas saldo Latvijā 2005.–2013. gadā pēc dzimuma

2013. gadā 4,3 tūkstoši jeb 19,1% no kopējā emigrantu skaita bija vecumā 15–24 gadi. 2009. gadā, kad bija viena no lielākajām emigrācijām no Latvijas, kopumā aizbrauca 38,2 tūkstoši iedzīvotāju, jaunieši veidoja pat 11,2 tūkstošus jeb 29,4% no kopējā emigrantu skaita. Šajā vecuma grupā ir gan jaunieši, kuri dodas strādāt uz ārzemēm, gan arī studenti, kuri izvēlas studēt ārzemēs. Otrs iemesls – jauniešu skaita sarukums saistāms ar strauju dzimstības samazināšanos 1994.–1998. gadā.

Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) 2013. gadā publicētais pētījums „Jaunieši Latvijā 2008–2013: aktivitāte, mobilitāte, līdzdalība” liecina, ka aptuveni divas trešdaļas jauniešu uzskata, ka viņiem ir lielas iespējas iegūt tādu izglītību, kādu viņi paši vēlas. Šis rādītājs nav būtiski mainījies pēdējo piecu gadu laikā.

Apkopotie 2011. gada tautas skaitīšanas dati par jauniešiem vecumā no 15 līdz 24 gadiem liecina, ka augstāko izglītību ieguvuši 9%, vispārējo vidējo vai profesionālo vidējo izglītību ieguvuši 42,3% un pamatzglītība vai zemāka par pamatzglītību bija 48,7% no visiem iedzīvotājiem šajā vecuma grupā. Visaugstākais augstāko izglītību ieguvušo jauniešu (15–24 gadi) īpatsvars šīs vecuma grupas iedzīvotāju kopskaitā bija Rīgas reģionā (13%) un Pierīgas reģionā (8,2%). Republikas pilsētu un novadu līmenī visaugstākais augstāko izglītību ieguvušo jauniešu īpatsvars bija Rīgā (13%), Mārupes novadā (12,1%), Babītes novadā (10,3%), Siguldas novadā (10,1%) un Garkalnes novadā (10%).

Pēdējo piecu gadu laikā būtiski mainījušās jauniešu prioritātes attiecībā uz darba vērtību. Izteikti pieaudzis darba stabilitātes nozīmīgums, savukārt samazinājies karjeras iespēju, interesanta darba un patīkamu kolēģu nozīmīgums. Saskaņā ar Darbaspēka izlases veida apsekojuma rezultātiem 2013. gadā Latvijā bija 92,7 tūkstoši ekonomiski aktīvo jauniešu 15–24 gadu vecumā (tai skaitā nodarbināti 71,2 tūkstoši un darba meklētāji 21,5 tūkstoši), bet ekonomiski neaktīvi bija 142,8 tūkstoši jauniešu.

Visvairāk jauniešu bija nodarbināti tirdzniecības profesijās – 10 416 jeb 12,9%, kas bija vairāk nekā no visiem šajā profesiju grupā nodarbinātajiem valsts iedzīvotājiem (7,3%).

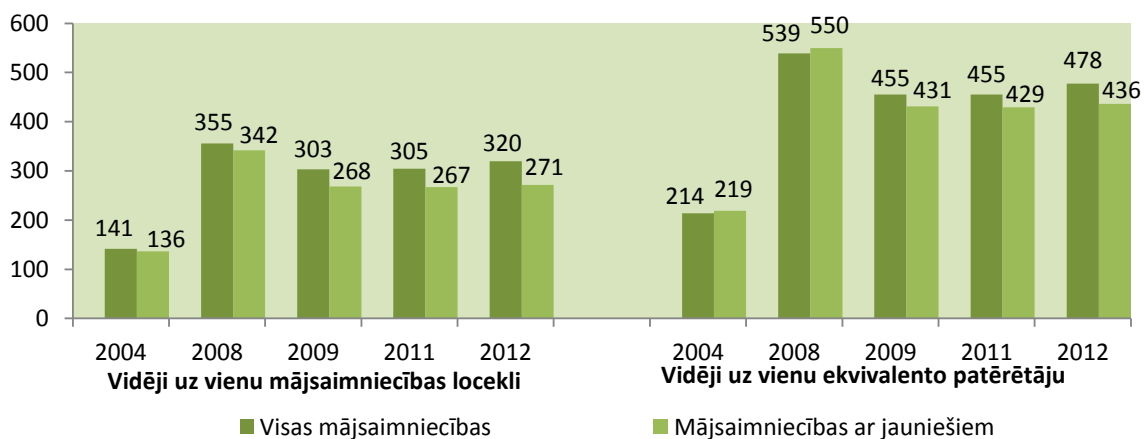
2013. gadā Latvijā nodarbināti bija gandrīz trešā daļa jeb 30,2% jauniešu, kas ir mazāk nekā Igaunijā (32,4%), bet vairāk nekā Lietuvā (24,6%). Latvijas jauniešu nodarbinātības līmenis joprojām ir zemāks nekā vidēji ES (32,3%) un Igaunijā (32,4%).

Latvijā ir augsts to jauniešu, kuri nemācās un nestrādā, īpatsvars jauniešu kopskaitā. Ekonomiskās krīzes laikā tas sasniedza augstāko līmeni – 17,8%. Lai gan pēdējos gados šo personu īpatsvars samazinās un 2013. gadā sasniedza 13,0%, tas joprojām ir augstākais līmenis Baltijas valstīs (Igaunijā – 11,3%, Lietuvā – 11,1%).

Saskaņā ar 2011. gada tautas skaitīšanas datiem 94,1% jauniešu 15–17 gadu vecumā un 37,3% jauniešu 18–24 gadu vecumā bija nestrādājoši skolēni vai studenti. Nodarbināti bija 37,8% jauniešu 18–24 gadu vecumā. Tas norāda, ka jaunieši lielā mērā ir atkarīgi no vecāku, citu mājsaimniecības locekļu vai valsts atbalsta. Tāpēc mājsaimniecībām ar jauniešiem ienākumu līmenis bija zemāks nekā vidēji visās Latvijas mājsaimniecībās, un pēdējo gadu laikā tas sasniedza 85–88% no vidējā ienākumu līmeņa. Turklāt pēdējos gados šai ienākumu starpībai ir tendence palielināties.

2012. gadā mājsaimniecībām ar jauniešiem rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli bija par 15% zemāki nekā vidēji visām Latvijas mājsaimniecībām kopumā.

2.attēls Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi
(mēnesī, EUR)

EU-SILC apsekojums (2005.–2013. gads).

2013. gadā kopējie patēriņa izdevumi mājsaimniecībās ar jauniešiem bija 262 eiro vidēji uz mājsaimniecības locekli mēnesī, un tie veidoja 87% no vidējā patēriņa izdevumu līmeņa valstī.

Mājsaimniecības ar jauniešiem ir salīdzinoši aktīvākas darba tirgū, un lielākā daļa šo mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu tiek gūti no algota darba vai pašnodarbinātības. Tomēr 2009. gadā arī mājsaimniecībām ar jauniešiem krasi samazinājās šādi ienākumi (no 85,2% no rīcībā esošā ienākuma 2004. gadā līdz 80,2% 2009. gadā), un veidojās lielāka atkarība no sociālajiem transfertiem (no 13,2% 2004. gadā līdz 17,9% 2009. gadā). Pēdējos gados šī situācija uzlabojas.

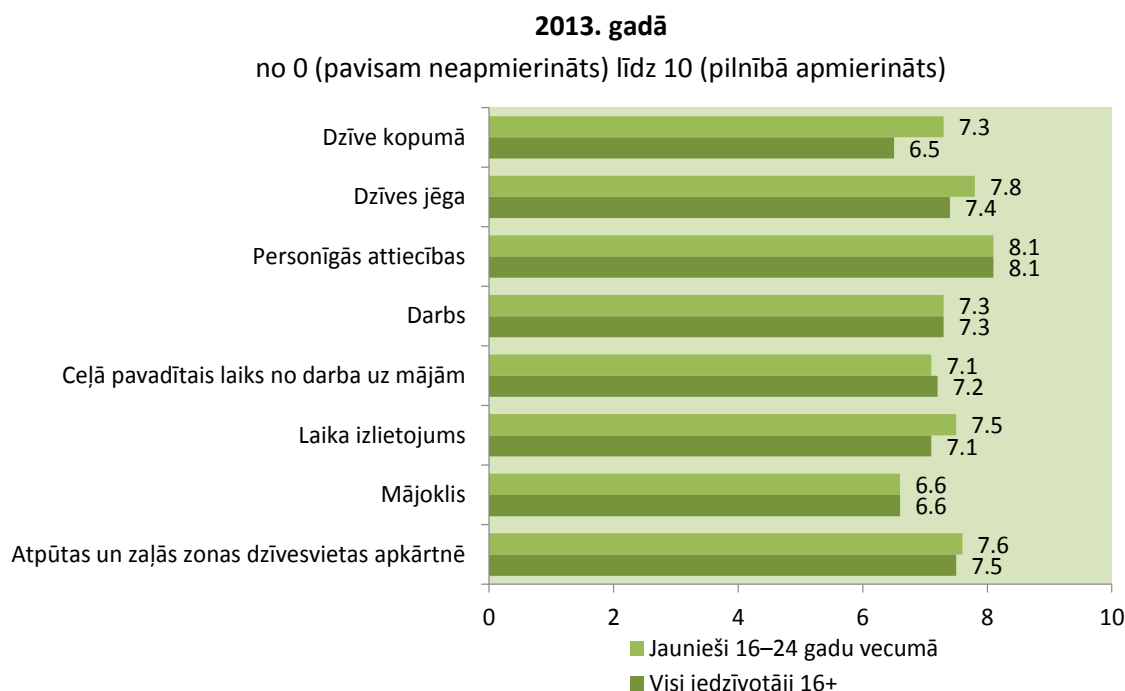
Tomēr darba samaksa mājsaimniecībām ar jauniešiem nenodrošina pienācīgu ienākumu līmeni. Statistiskie dati norāda, ka arvien vairāk mājsaimniecību ar jauniešiem nonāk to mājsaimniecību vidū, kurām ir relatīvi zemāki ienākumi, salīdzinot ar citu mājsaimniecību ienākumiem. Mājsaimniecības, kurās ir jaunieši, lielākā mērā ir pakļautas nabadzības riskam. 2012. gadā nabadzības riskam pakļauto mājsaimniecību ar jauniešiem īpatsvars bija 22,1% (19,4% – vidēji no visām Latvijas mājsaimniecībām). Salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, 2011. gadā Latvija bija divpadsmitā dalībvalsts ar vislielāko nabadzības riskam pakļauto jauniešu īpatsvaru. Baltijas valstīs nabadzības riskam pakļauto jauniešu īpatsvars bija

līdzīgs: Igaunijā 21,8% jauniešu bija pakļauti nabadzības riskam, Latvijā – 22,4% un Lietuvā – 22,2%. 2012. gadā Latvijā dziļai materiālajai nenodrošinātībai bija pakļauti 28,5% jauniešu 15–24 gadu vecumā, kas bija trešais augstākais rādītājs Eiropas Savienībā (ES).

Apmierinātība ar dzīvi un iedzīvotāju labsajūta ir ļoti būtisks aspekts, ko ir nepieciešams ņemt vērā, vērtējot sabiedrības sociālos procesus un tās dzīves kvalitāti. Ir svarīgi novērot, kā labsajūta un apmierinātība ar dzīvi atspoguļojas jauniešu vidū laikā, kad viņi paši sāk veidot savu dzīvi.

CSP 2013.gadā veiktās aptaujas dati (EU-SILC modulis) liecina, ka jauniešu vērtējums par apmierinātību ar atsevišķiem dzīves aspektiem īpaši neatšķiras no visu Latvijas iedzīvotāju sniegtā vidējā vērtējuma. Tomēr 16–24 gadus veci jaunieši sniedza augstākus novērtējumus apmierinātībai ar dzīvi kopumā (jauniešu vidējais vērtējums – 7,3 balles, visu iedzīvotāju vidējais vērtējums – 6,5 balles), laika izlietojumu (jauniešu vidējais vērtējums – 7,5 balles, visu iedzīvotāju vidējais vērtējums – 7,1 balle) un dzīves nozīmi un jēgu (jauniešu vidējais vērtējums – 7,8 balles, visu iedzīvotāju vidējais vērtējums – 7,4 balles).

3. attēls. Iedzīvotāju sniegtais vidējais vērtējums par apmierinātību ar atsevišķiem dzīves aspektiem

EU-SILC apsekojums (2013. gads).

Aptaujas dati par jauniešu psiholoģisko labsajūtu norāda, ka 16–24 gadus veci jaunieši arvien mazāk izjūt savam vecumam raksturīgo pacilātības sajūtu un šai ziņā kļūst arvien līdzīgāki citiem gados vecākiem Latvijas iedzīvotājiem. Salīdzinot ar 2008. gadu, ir ievērojami krities to jauniešu īpatsvars, kuri apgalvoja, ka pēdējo 4 nedēļu laikā bija laimīgi visu laiku vai lielākoties (no 63,3% 2008. gadā līdz 47,8% 2013. gadā). Arvien vairāk jauniešu apgalvoja, ka pēdējo 4 nedēļu laikā bija laimīgi daļu laika (no 27,9% 2008. gadā līdz 37,8% 2013. gadā) vai mazu brīdi vai nemaz (no 8,8% 2008. gadā līdz 14,4% 2013. gadā).

Publikācijā „Jaunieši Latvijā”¹ lasiet vēl par jauniešu veselības raksturojumu un veselības aprūpi, mājokļa apstākļiem, sociālo aizsardzību, brīvā laika pavadīšanu, informācijas tehnoloģiju izmantošanu, jauniešiem un sabiedrībā nevēlamām parādībām.

LSA informatīvā izdevuma veidotāji izsaka cerību, ka šādu publikāciju sērija tiks turpināta arī nākotnē. Būtu nepieciešams padomāt par kādreiz tik populārās publikācijas „Sociālie procesi Latvijā” sagatavošanas atsākšanu tuvākajā nākotnē.

¹ Pieejama: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/publikācijas/nr_13_jauniesi_latvija_2014_14_00_lv.pdf

HRONIKA**BIRUTAI SLOKAI PASNIEGTS MINISTRU KABINETA ATZINĪBAS RAKSTS**

Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Ekonomisko sistēmu vadības teorijas un metožu katedras profesorei ekonomikas doktorei un Latvijas statistiķu asociācijas prezidentei Birutai Slokai 2014.gada 21.oktobrī par ilggadēju izcilu zinātnisko un pedagoģisko darbu, prasmīgu starptautisku un valsts nozīmes projektu īstenošanu, nozīmīgu ieguldījumu jauno ekonomikas vadības zinātņu speciālistu izglītošanā Latvijas Universitātē tika piešķirts Ministru kabineta Atzinības raksts.

Latvijas statistiķu asociācija sumina Birutu Sloku par Ministru kabineta apbalvojumu novēlot radošu domu lidojumu un enerģiju iesākto darbu turpināšanā!

LSA LASĪJUMI**LATVIJAS STATISTIĶU ASOCIĀCIJAS LASĪJUMI 2014-2015.GADĀ**

- 1. Simulācijas eksperimentu izmantošana apsekojumu izmaksu efektivitātes novērtēšanā**
Mārtiņš Liberts (Centrālā statistikas pārvalde)
2014.gada 17.marts
- 2. Veselīgā mūža ilgums - aprēķināšana, problēmas, izaicinājumi**
Juris Krūmiņš (Latvijas Universitāte)
2014.gada 20.oktobris
- 3. Uzņēmumu konjunktūras apsekojumi - iegūtie rādītāji, to pielietojums**
Ieva Vanaga (Centrālā statistikas pārvalde)
2014.gada 15.decembris
- 4. 2011.gada tautas skaitīšanas datu izplatīšanas jaunās metodes Eiropas līmenī**
Pēteris Veģis (Centrālā statistikas pārvalde)
2015.gada 19.janvāris

ASOCIĀCIJA CEĻO

DIENVIDLIETUVA

2014.gada 2.un 3.augusts

Traķu vecpilsētas šarms maziem un pieaugušiem bērniem

Tūristu meka – leģendām apvītā Traķu ezerpils

Pils mūros ir droši. Tā sniedz arī patvērumu no tveices

Vytis – autentisks attēls. Uz Eiro monētām ir ne tik braši

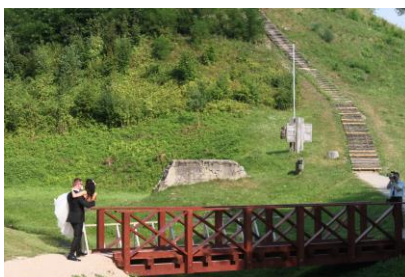
Viens no daudzajiem Traķu ezeriem, grēks nenopeldēties, ja ārā valda īsta sūta

Merkines pilskalns, kurā atradās viena no stratēģiski nozīmīgākajām Lietuvas Dižkungaitijas pilīm

Ko tie lielie var tik ilgi knipsēt ar saviem ziepju traukiem?

Soliņa nest uz rokām visu mūžu. Vai tiltiņam pāri tiks tādā tveicē?

Merkinas piramīda vienā no enerģētiski stiprajām vietām Lietuvā

Paula Žēkas 2002 uzbūvētā piramīda celta muzicēšanai un harmonijas baudīšanai starp dabu un cilvēku

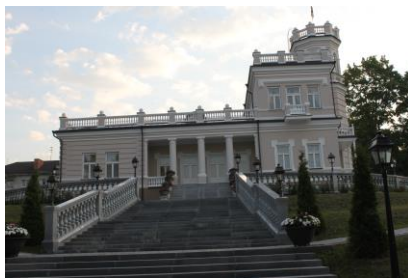
Reti kur mūsdienīgais un senais tik labi sader viens ar otru – portāls no mūsdienām uz senatni

Arī tveicē slēgtā Druskininku slēpošanas trase atvērta slēpošanas draugiem

Antanas Česuļa skulptūru parks
Lietuvā ir tas pats kas Dainu kalns
Turaidā

Druskininku pilsētas muzejs

Dabas un koktēlnieka kopdarbs ir
apbrīna svērts

Nākošo reiz būs jābrauc uz
ziemeļiem. Kas tādu karstumu var
izturēt!

Nu beidzot kāda ēnaina vieta, kur
klusībā padomāt par zinātni!

Šis ceļš noteikti ved uz dievnamu

Liškavas Sv. Trīsvienības baznīca
daudz ko var pastāstīt par Lietuvas
teiksmaino vēsturi

Šo fotogrāfiju autors: „lūdzu, ātrāk
pasniedziet manu fotokameru!”

Retās gotikas pērles Kauņas
vecpilsētā

Kauņas rātslaukums. Te nu mēs visi esam karstumu pārvarējuši.
Laiks mērot ceļu uz mājām

Jāņa Klepera fotogrāfijas

MEKLĒJOT JAUNUS IESPAIDUS

Nākošā LSA ekskursija 2015. gada 1.-2. augustā

NO ŽEMAITIJAS EZERU SPOGUĻIEM LĪDZ SMILŠAINAJĀM PLUDMALĒM

Žemaitijas nacionālais parks – Plateļu ezers atrodas kalna galā, tā krasti ir ličaini, un tas ir nostāstu un leģendu apvīts. Pastaiga pa dabas takām, apskatot arī resnāko osi Lietuvā, kāpiens skatu tornī, lai baudītu gleznaino ainavu.

Energijas labirintu parks – zālājā izveidota mandala Dzīvības zieds un dažādi labirinti, kurus ejot, var nodoties gan meditācijām, gan vienkārši relaksēties.

Eetnogrāfiskais ciematiņš Beržora, kura rota ir grezna koka baznīca.

Aukstā kara muzejs, kas izveidots bijušajā raķešu bāzē, kura tika uzcelta padomju armijas kodolraķešu uzglabāšanai.

Šventoja valdzina ar smilšainiem liedagiem un seniem priežu mežiem, savukārt pilsētiņas centra daudzajos krodziņos rosība nerimst līdz pat rīta gaiļiem...

Papes dabas parks. Papes ezera krastos iespējams vērot savvaļas zirgus, sumbrus un taurus, bet no īpaši būvēta torņa – arī gājputnus.

Jāņa Pūķa mūzikas instrumentu kolekcija. Kolekcionārs lēš, ka viņa kolekcijā ir ap 90 mūzikas instrumentu no 20.gs.

Bernātu dabas parks. Te apskatāms piemiņas akmens Latvijas valsts pirmajam prezidentam Jānim Čakstem, Latvijas rietumu tālākais sauszemes punkts Zaļais stars un Latvijas augstākā kāpa – Pūsēna kalns.

Paldies fotogrāfiju autoriem!

Latvijas Statistiķu asociācijas juridiskā adrese ir Lāčplēša ielā 1, Rīgā, LV-1301.

Tālruni: 67366648, fakss 67830137, e-pasts: Anita.Svarckopfa@csb.gov.lv

<http://www.statistikuasociacija.lv>

Ar LSA statūtiem un citiem ar asociāciju saistītiem materiāliem var iepazīties vai saņemt to kopiju *LSA telpās*.

Jūs varat rakstīt biļetena veidotājiem un mēs centīsimies atbildēt šā biļetena slejās.

Mūsu adrese:

Pēteris Veģis, 159. kab., Lāčplēša ielā 1, Rīga, LV-1301, e-pasts: peteris.vegis@csb.gov.lv.